

В. С. ХМЕЛЮК

аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: 0000-0002-5591-5932

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВЕ ПАРТНЕРСТВО З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УМОВАХ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

У статті досліджено навчально-наукове міжнародне партнерство з міжнародними організаціями в умовах міграційної політики та описано важливу роль освіти навіть в умовах міграції та підтримка здобувачів освіти із України за кордоном. Досліджені ризики міграційної освіти, а саме залежність від іноземних викладачів та програм, та інші. Не виключені також і переваги та шляхи удосконалення, особливості такої освіти, що пов'язані з необхідністю забезпечення доступності та якості освіти для дітей та молоді.

Сьогодні міста та регіони з розвинутою мережею ВНЗ є так звані центрами притягання міграційних потоків бажаючих здобувати освіту. Вже зараз, суттєво зросла конкурентоспроможність цих закладів. Зростання кількості студентів, що проживають поза межами знаходження ВНЗ, засвічує про зростання обсягів освітньої міграції на внутрішньому та міжрегіональному рівнях. Існують ще й такі практичні заходи, які мають потенціал у внутрішній та міжрегіональній освітній міграції, це співпраця між університетами, обмін аспірантами та докторантами з метою їхньої участі у спільних наукових дослідженнях із різних галузей науки, викладання, написання спільних наукових праць.

Зрозуміло, що програми міжнародного співробітництва допомагають та створюють можливості навчатися, працювати та подорожувати. Дуже цінне навчально-наукове партнерство тим, що не обмежується розташуванням, а включає у себе технологічний прогрес і змогу завжди бути на зв'язку здобувачам. На сьогодні, міграційна освіта є важливим методом підвищення якості освіти та конкурентоспроможності держави в міжнародному партнерстві. Співпраця, тобто навчально-наукове партнерство з міжнародними організаціями може набувати різних форм і не повинна розглядатися як результат злиття цих організацій або ж поглинання.

Досліджено, що встановлення партнерства може бути легким завданням, а ось підтримка переваг даного партнерства у довгостроковій перспективі може виявитися складнішим завданням, потребувати додаткових зусиль двох сторін.

Сучасна міграційна освіта для нашої держави це можливість передбачення майбутніх освітніх тенденцій, демонстрація свого лідерства та неймовірні можливості для академічного та особистісного зростання як професіоналів у свої сфері.

Ключові слова: партнерство, політика, освіта, міграція, програма, Україна, метод, навчальні заклади.

V. S. KHMELYUK

Postgraduate Student at the Department of Administrative
and Financial Management
Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0000-0002-5591-5932

EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC PARTNERSHIP WITH INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE CONDITIONS OF MIGRATION POLICY OF UKRAINE

The article examines educational and scientific international partnership with international organizations in the context of migration policy and describes the important role of education even in the context of migration and support for education seekers from Ukraine abroad. The risks of migration education, namely dependence on foreign teachers and programs, and others, were studied. Advantages and ways of improvement, features of such education, which are related to the need to ensure accessibility and quality of education for children and youth, are also not excluded.

Today, cities and regions with a developed network of higher education institutions are the so-called centers of attraction for migration flows of those wishing to get an education. Already now, the competitiveness of these institutions has significantly increased. The increase in the number of students living outside the location of the higher education institution indicates the increase in the volume of educational migration at the internal and interregional levels. There are also such practical measures that have the potential for internal and interregional educational migration, such as cooperation between universities, exchange of post-graduate students and doctoral students for the purpose of their participation in joint scientific research from various fields of science, teaching, writing joint scientific works.

It is clear that international cooperation programs help and create opportunities to study, work and travel. A very valuable educational-scientific partnership is not limited to location, but includes technological progress and the ability to always be in touch with applicants. Today, migration education is an important method of improving the quality of

education and the competitiveness of the state in international partnership. Cooperation, that is, educational-scientific partnership with international organizations can take different forms and should not be considered as the result of a merger of these organizations or a takeover.

It has been studied that establishing a partnership can be an easy task, but maintaining the benefits of this partnership in the long run can be a more difficult task, requiring additional efforts from both parties.

Modern migration education for our state is an opportunity to predict future educational trends, demonstrate your leadership and incredible opportunities for academic and personal growth as professionals in their fields.

Key words: *partnership, policy, education, migration, program, Ukraine, method, educational institutions.*

Постановка проблеми

Вищі навчальні заклади та дослідницькі наукові інститути покликані відіграти важливу роль в підготовці людей до майбутніх викликів, надаючи при цьому актуальні знання. По всьому світу, університети прагнуть максимально ефективно використати можливості міжнародного партнерства.

Партнерство це особливий вид відносин, при котрому люди чи організації об'єднують свої ресурси для виконання певної діяльності. Можна говорити про те, що партнерство налагоджується тоді, коли нам необхідно зробити певну справу, яку ми не можемо виконати самостійно.

Викладення основного матеріалу дослідження

Міжнародна діяльність закладу освіти здійснюється відповідно до основних напрямків міжнародної діяльності університетів та наукових інститутів.

Таким чином, викладачі й студенти приймають активну участь у різних міжнародних науково-освітніх заходах. Зі своєї сторони, керівництво навчальних закладів допомагає викладачам і студентам пройти стажування або виробничу практику за кордоном, брати участь у роботі наукових конференцій, з'їздів, семінарів за кордоном.

Окремо варто зазначити, що співпраця більше не обмежується закладами, розташованими безпосередній близькості один від одного. Так як, сучасні технології можуть поєднувати навчальні заклади, розділені сотнями або тисячами кілометрів.

Навчальні заклади обирають партнерів для співпраці, керуючись не так близькістю, як загальними баченням та стратегічними цілями.

Експерти зазначають, що пропозиції про злиття державних університетів останніми роками звучать дедалі частіше. Однак, це більш як метод скорочення витрат.

Співпраця може набувати різних форм і не повинна розглядатися як результат злиття або поглинання.

Встановлення партнерства може бути легким завданням; а ось підтримка переваг партнерства у довгостроковій перспективі може виявитися складнішим завданням.

Міграційна освіта в Україні – це процес забезпечення освітою молоді, які переселилися з інших країн чи мігрують в межах України. Такі діти та молодь можуть бути біженцями [1].

Сьогодні, Україна внаслідок військових дій переживає чи не найбільшу міграційну кризу в своїй історії. Велика кількість вимушених переселенців з України, зараз заповнили країни Європи.

Станом на травень 2023 року з України за час повномасштабної війни виїхало близько 8,1 мільйона людей, переважно жінок та дітей. Серед них – приблизно 640 тисяч школярів і близько 800 тисяч людей віком від 20 до 29 років. Найбільше біженців з України перебувають у таких десяти країнах: Польщі, Німеччині, Чехії, Італії, Іспанії, Туреччині, Великій Британії, Франції, Австрії та Нідерландах.

Іншими словами, зараз понад мільйон молодих українців виїхали і вчаться в країнах із розвиненими освітніми системами.

Провідні вчені з Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, наголошують, що є чіткий зворотно-пропорційний зв'язок: що довше триватиме війна, то менше людей повернеться. Отже, ми маємо вже розуміти, що частина мігрантів не повернеться.

Тож, міграційна освіта є важливим елементом інтеграції мігрантів та біженців у новому середовищі, допомагає їм успішно адаптуватися та розвиватися в нових умовах.

Однак, є чималі ризики в освіті. Головним, можна назвати, залежність від іноземних викладачів та програм, що може призвести до втрати відчуття культурної ідентичності та національної самоідентифікації [2].

Міграційна освіта в Україні має свої особливості. Зокрема, вона пов'язана з необхідністю забезпечення доступності та якості освіти для дітей та молоді, які переселилися з інших країн, а також з урахуванням їх особливих потреб.

Серед її основних переваг, можна згадати:

1. Розвиток міжнародного співробітництва між державами, відкриває можливості для обміну досвідом та знаннями.

2. Можливість для студентів отримати освіту в іноземному виші, де є більше ресурсів, та можливостей для розвитку.

3. Можливості отримання двох і більше дипломів, які визнаються в різних країнах, сприяє підвищенню конкурентоспроможності держави.

4. Співпраця між людьми з різних країн, сприяє розвитку міжнародного партнерства.

5. Наявність міграції освіти, студентів, наукових кадрів сприяє залученню іноземних інвестицій. Так як, іноземні компанії можуть отримати висококваліфікованих фахівців з міжнародним досвідом.

Серед негативних чинників, міграційної освіти, можна згадати:

1) надмірне використання ресурсів та додаткові витрати на освітні програми для мігрантів;

2) мігранти можуть зустрічати сегрегацію та дискримінацію;

3) можуть виникати труднощі у забезпеченні мігрантам доступу до якісної освіти, особливо якщо вони не володіють мовою країни, у якій вони перебувають.

В цілому, міграційна освіта є важливим методом підвищення якості освіти та конкурентоспроможності держави в міжнародному партнерстві. Однак, найважливішою умовою цих процесів є повернення емігрантів з-за кордону [3].

В наш час, програми міжнародного співробітництва допомагають та створюють можливості навчатися, працювати та подорожувати.

Серед таких програм, можна згадати про Еразмус.

Дана програма застосовується для обмінів студентів, викладачів та науковців країн-членів Євросоюзу, а також Ісландії, Ліхтенштейну, Північної Македонії, Норвегії, Туреччини. Вона надає можливість навчатися, проходити стажування чи викладати в іншій країні, що бере участь в програмі.

Головні цілі:

– Удосконалення навичок і здатності до працевлаштування студентів та сприяння конкурентоспроможності європейської економіки.

– Поліпшення якості викладання і навчання.

– Виконання Стратегії модернізації вищої освіти в країнах-членах програми і розвиток потенціалу країн-партнерів.

– Посилення міжнародного виміру в програмі Еразмус.

– Підтримка Болонського процесу і діалогу щодо політики в стратегічних країнах-партнерах.

Вищі навчальні заклади з країн-партнерів, в тому числі з України, можуть бути партнером університетів з Європи для організації проектів на мобільність для студентів.

Все для того, щоб можна було надати кращі можливості для розвитку навичок і компетенцій у студентів, залучити кращі таланти з-за кордону.

Викладачі для отримання стипендій на викладання, підвищення кваліфікації або стажування подають заявки на участь в конкурсах безпосередньо до свого закладу освіти (кредитна мобільність) на основі міжінституційних угод, і / або до партнерств (ступінчаста мобільність), так само як і представники інших країн, обмежень немає. Привілеїв і / або обмежень немає ні для однієї країни світу.

Варто зауважити, що в Єврокомісії, Еразмус назвали найуспішнішою освітньою програмою ЄС і важливим інструментом боротьби з молодіжним безробіттям. Терміни навчання і стажування можуть складати від 3 місяців до 1 року.

Метою таких програм є залучення освіченої молоді, до ринку праці та накопичення людського капіталу. Дані складові, завжди будуть, одним із ключових факторів сучасного розвитку держави

Варто зауважити, що негативним явищем для науки та економіки, є не повернення наукових кадрів, до своєї держави. Відповідно освітню міграцію, яка відбувається в одному напрямку – називають «відтік мізків» (“brain drain”).

Таким чином, вона несе серйозні виклики економічній безпеці країн-донорів.

Тому, варто згадати про таке поняття як, академічна мобільність.

Академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами [4].

Згідно з програмними документами Болонського процесу, суб'єктами академічної мобільності виступають студенти, викладачі, науковці та управлінський персонал.

Академічна мобільність має безперечно позитивний вплив на національну систему освіти, та економіку держави.

Право на академічну мобільність реалізується на підставі міжнародних договорів про співробітництво в галузі освіти та науки, міжнародних програм і проектів, договорів про співробітництво між такими сторонами:

а) українськими вишами, науковими установами;

б) між вітчизняними та іноземними вишами (науковими установами); також може реалізуватися вітчизняним учасником освітнього процесу з власної ініціативи, підтриманої адміністрацією вітчизняного вишу (наукової установи), де він постійно навчається чи працює, на основі індивідуальних запрошень та інших механізмів.

Формами академічної мобільності учасників освітнього процесу, що здобувають освітні ступені молодшого бакалавра, бакалавра, магістра та доктора філософії у вітчизняних вишах, є:

- а) навчання за програмами академічної мобільності;
- б) мовне стажування;
- в) наукове стажування.

Освітню мобільність у Європейському Союзі забезпечують спеціальні програми, міжнародні організації, які спрямовані на активізацію міжнародної співпраці та підвищення мобільності серед студентів, викладачів, науковців.

Є різні погляди на те, чи «відтік мізків» впливає негативно, позитивно, чи не впливає на країну, звідки виїжджають фахівці. Часом цей термін вживають щодо студентів, які їдуть навчатися за кордон, припускаючи, що освіта стає для них першим кроком до «кращого життя на Заході». Втім, таке твердження дискусійне.

Багато науковців воліють узагалі не вживати цього терміна.

Наприклад, старший науковий співробітник із досліджень та політики у Фонді Кауфмана Бен Вілдавський припускає, що «відтік мізків» – застарілий термін для опису явища наукової мобільності і його варто замінити на «циркуляцію фахівців» або «притік свіжих сил». Дослідник наводить приклад Китаю та Індії, куди студенти охоче повертаються після навчання за кордоном з огляду на швидкий розвиток економіки та «відродження університетів». Такий самий термін – «циркуляція фахівців» – з'явився в нещодавньому звіті ЮНЕСКО.

Бен Вілдавський пропонує також звернути увагу на сучасний тренд «глобалізації університетів»: вищі розвивають партнерство з установами по всьому світу, далеко за межами країни розташування. Яскраві приклади – Нью-Йоркський університет в Абу-Дабі чи Університет «Мінерва», що має штаб-квартиру в Сан-Франциско, але вимагає від студентів змінити місце навчання після першого року у США: можна обрати Сеул, Гайдарабад, Берлін, Буенос-Айрес, Лондон або Тайбей.

Головна ідея Бена Вілдавського полягає в тому, що «вища освіта набуває форми товару на міжнародному ринку – і принципи вільної торгівлі треба застосовувати до освіти так само, як і до інших частин глобальної економіки». Зокрема, науковець стверджує, що «немає причин вважати, нібито здобутки однієї нації – це втрати для решти світу».

Висновки

Оскільки ми вже перебуваємо в безпрецедентній ситуації, коли так багато молодих людей виїхали з України з міркувань безпеки, варто прийняти її і спробувати перетворити на унікальний шанс для країни та студентів.

По-перше, за кордоном молоді люди вивчають іноземні мови і здобувають новий досвід. Ознайомившись із системами освіти розвинених країн, молодь мислитиме глобально й критичніше ставитиметься до української системи освіти й ширше – до політичної ситуації в Україні. Завдяки цьому може виникнути здоровий тиск на владу, щоб та швидше вирішувала різні питання: від глобальних, як-от зміни клімату, до локальних, як-от корупція.

По-друге, українські школи й університети боротимуться за учнів та студентів, які вчаться за кордоном, з освітніми інституціями країн, що прийняли біженців. Це стимулюватиме українські школи й вищі творчо підходити до розробки навчальних програм і загалом ставати конкурентнішими. Насамперед ідеться про приватні заклади, що мають більше ресурсів.

По-третє, варто думати про українських студентів за кордоном як про амбасадорів, що перекинуть мости між українськими та закордонними освітніми закладами для потенційної академічної співпраці, програм обміну, партнерських дослідницьких проєктів.

Так, наукове співробітництво з закордонними організаціями – перспективний напрямок розвитку університету, реалізація якого відбувається через установлення та розширення контактів у галузі науки, освіти й культури з науково-дослідними центрами, організаціями, вищими навчальними закладами, асоціаціями Європи, Азії, Америки.

За даними Світового банку, 2021 року Україна отримала грошовими переказами з-за кордону суму, еквівалентну 9% ВВП, а 2022 року ця сума, за оцінками, зросте більш ніж на 20%.

Тож можна сказати, що освіта за кордоном приносить вигоду і країнам, звідки виїжджають фахівці, і країнам, куди вони виїжджають.

Для одних це нагода повчитися в талантів з усього світу, не покидаючи власної батьківщини. Для інших – навчання за кордоном сприяє розвитку власної країни: щонайменше туди більшає потік особистих коштів, а також налагоджуються наукові зв'язки.

Щонайбільше, країна, яка розвивається, не потребуватиме імпорту «мудрості» ззовні, натомість сама її «експортуватиме».

Проблема «відпливу мізків» існує і в розвинутих країнах, проте не несе такої загрози, тому що вакансії заповнюються висококваліфікованими іммігрантами з країн, що розвиваються [5].

При цьому, варто пам'ятати, що студенти є найціннішим активом навчально-наукового партнерства, оскільки, саме випускники підвищують цінність освіти.

В Україні відбувається складна демографічна ситуація, що ставить під загрозу існування деяких освітніх закладів. Так як, систематично зменшується кількість абітурієнтів – майбутніх працівників.

Тому, міжнародна співпраця – це стратегія, яку багато навчальних закладів повинні слідувати просто для того, щоб вижити.

Нам необхідно прийняти той факт, що «відтік мізків» або «притік свіжих сил» – залежно від того, як ми сприймемо ситуацію, – уже стався. Західні державні навчальні заклади відкриті для наших студентів і учнів, університети по всьому світу пропонують тисячі стипендій для українських студентів, і це можливість для України виховати нове покоління громадян світу.

Заглядаючи у майбутнє, можна прийти до висновку, що наукові заклади мають стати більш інтегрованими до ринку праці. Повинні мати можливість адаптуватися до змін, передбачати потреби та демонструвати лідерство, що надихає. Коли стаються кризи, необхідна стійкість яка дозволить долати труднощі та перетворювати їх на можливості для зростання та навчання у майбутньому.

Список використаної літератури

1. Махонюк О. В. Формування та розвиток ринку міграційних послуг в Україні: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (08.00.07 – Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика). Вінниця, 2019.
2. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Махонюк О. В. Формування та розвиток ринку міграційних послуг в Україні: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (08.00.07 – Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика). Вінниця, 2019.
4. Жураковська Л.А. Тенденції освітньої міграції в контексті глобалізації економічного розвитку [Електронний ресурс]. Демографія та соціальна економіка. 2014. № 1(21). Режим доступу: <http://dse.org.ua/archive/21/20.pdf>

References

1. Makhonyuk O. V. (2019) Formation and development of the market of migration services in Ukraine: Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of economic sciences (08.00.07 – Demography, labor economics, social economy and politics). Vinnytsia.
2. Law of Ukraine “On Higher Education” [Electronic resource]. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Makhonyuk O. V. (2019) Formation and development of the market of migration services in Ukraine: Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of economic sciences (08.00.07 – Demography, labor economics, social economy and politics). Vinnytsia.
4. Zhurakovska L.A. (2014) Trends of educational migration in the context of globalization of economic development [Electronic resource]. Demography and social economy. No. 1(21). Access mode: <http://dse.org.ua/archive/21/20.pdf>